

2013:37

Nämndemansgården på Ven

Antikvarisk medverkan, 2013

Anna Rabow

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2013:37

Nämndemansgården på Ven

- Byggnadsvårdsläger, taktäckning och installation av dusch

Antikvarisk medverkan, 2013
Sankt Ibb socken, 1329
Landskrona kommun
Skåne län

Anna Rabow

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsområdet, Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx

www.regionmuseet.se

© 2013 Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2013:37

Omslagsfoto: Ett nymålat fönster på boningshusets södra fasad.
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

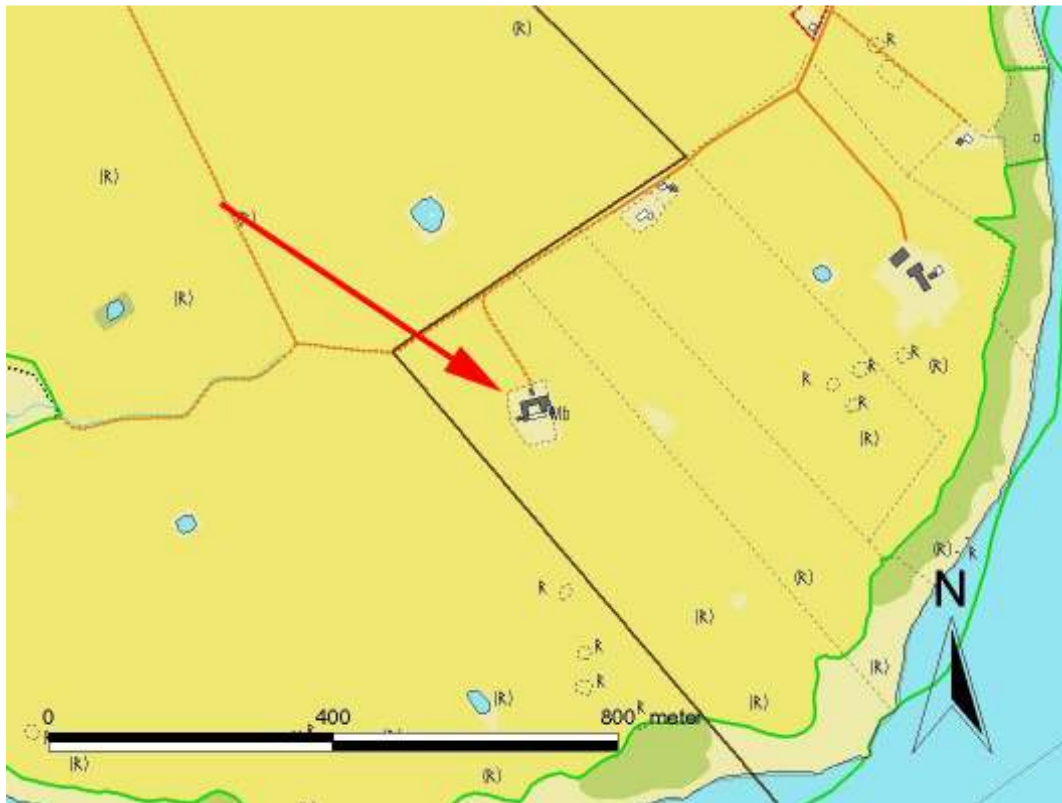
Nämndemansgården på Ven

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	6
Skyddsföreskrifter enligt KML	9
Skadebild/motiv till åtgärder	10
Utförda åtgärder	11
Boningshuset	11
Tvåvåningslängan	13
Portalängan	15
Portalängans tak	17
Gammel Boels hus och höglogen	19
Uthusen	20
Avvikelser från arbetshandlingar	21
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	22
Iakttagelser under restaureringen	22
Övriga handlingar med relevans för ärendet	22
Föregående rapporter	23
Bilaga 1	24

Ven tillhör Landskrona kommun och ligger utanför Landskrona.

Nämndemansgården ligger på södra delen av Ven. © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Sammanfattning av utförda åtgärder

Under två veckor i juni före midsommar anordnades byggnadsvårdsläger av Hvens Hembygdsförening och Svenska byggnadsvårdsföreningen. I slutet av oktober och november utfördes takomläggning på portalängans tak.

Administrativa uppgifter

Objekt	Nämndemansgården på Ven, Tuna 11:1
Socken	Sankt Ibb, 1329
Kommun	Landskrona
Arbetshandlingar	Anbud byggnadsvårdsläger 2012-10-08, takarbete 2012-09-23, Michael Andersén, Byggnadshantverk i Helsingborg AB samt kompletterande beskrivningar; Skiss på förslag till duschkabin 2013-03-12 Hvens Hembygdsförbund; <i>Nämndemansgården på Ven, vårdplan 2011</i> , Rapport 2011:32, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne; <i>Nämndemansgården, antikvarisk komplettering 2003</i> , Rapport 2003:112, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
Länsstyrelsens beslut	2013-04-02; dnr 432-6637-2013, 2013-04-14; dnr 432-9308-2013, 2013-04-14; dnr 43423464-12 och 2013-04-14; dnr 434-23523-12
Regionmuseets dnr	L12.20-318-12, 1329, L12.20-321-12, 1329 och L12.20-100-13, 1329
Beställare	Hvens Hembygdsförening
Bygglédare	Michael Andersén, Byggnadshantverk i Helsingborg AB
Entreprenör	Byggnadshantverk i Helsingborg AB
Antikvarisk kontrollant	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne genom Anna Rabow
Byggnadstid	byggnadsvårdsläger 2013-06-10 till 20 taktäckning 2013-10-10 till 2013-11-22
Bidrag till antikvarisk överkostnad	202 500 kr (90 %) för byggnadsvårdsläger och 223 875 kr (90%) för tak samt för antikvarisk medverkan
Slutbesiktning	2013-11-22
Rapportgranskning	Kerstin Börjesson

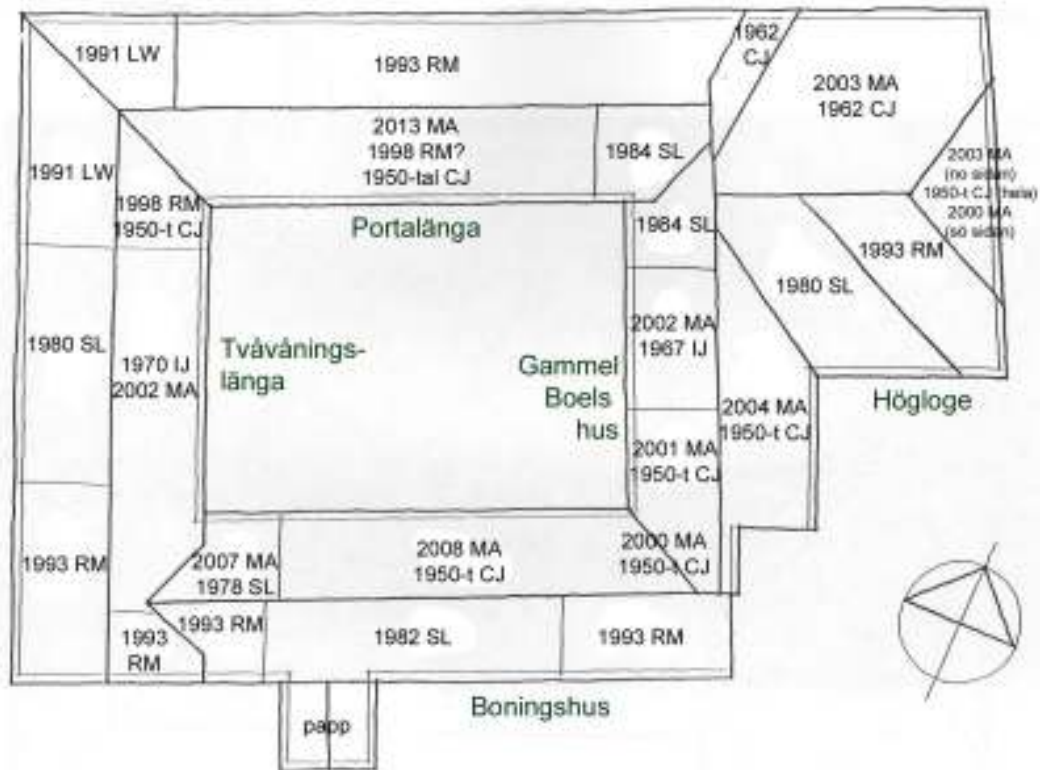

Portalängans södra fasad mot gården anvärdades med kalkfärg. Fjölårets lagning syntes tydligt medan väggen var fuktig.

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Nämndemansgården uppfördes efter storskiftet i Tuna by 1792. Sedan början av 1800-talet har gården bebotts av samma släkt ända fram till 1991 då den såldes av sista arvtagaren, Boel Bengtsson. Villkoret var att gården skulle bli hembygdsgård varför Hvens Hembygd förening och dess föregångare skött gården sedan dess. Benämningen kommer av att Boels far, Ernst Bengtsson som drev gården mellan 1923 och 1960, var nämndeman. Innan dess gick gården under namnet Karhojagården efter öns södra udde Karhoja, eller Karlsöga.

Nämndemansgården består av en fyrlängad gård samt garaget, gris-, höns- och korrehuset som är friliggande. Den äldsta längan är den östra delen som idag kallas Gammel Boels hus. Den senast tillkomna delen, tvåvåningslängan i väster, stod klar år 1870. Den äldsta delen av gården är uppförd i korsvirke med klinefack och de andra är uppförda i lertegel. Boningslängan och tvåvåningslängan har fasader av bränt gult tegel, medan de övriga är putsade och vitkalkade. Även de friliggande uthusen är uppförda i gult tegel, utom korrehuset som är klätt med panel. Ekonomilängorna och de mindre husens portar, fönster och andra snickerier är tjärade medan boningslängans snickerier, inklusive verandan, är grönmålade. Dörren som sitter på boningshusets södra sida är dock avfärgad i brunt. Panelen på längornas gavelrösten och på korrehuset är avfärgade med röd slamfärg. Gavelrösternas fönster är målade i rött och vitt samt tjära.

Takplan med årtal för taktäckning och initialer på taktäckare efter intervju av Boel Bengtsson, gjord 1994 av stadsantikvarie Göran Hedlund. Takplanen har sedermera uppdaterats. CJ: Carl Jönsson, IJ: Ivar Jensen (DK), SL: Stig Lindén, RM: Roland Mohlin, LW: Leif Wiberg, MA: Michael Andersén. Redigerad kopia efter ritning av Per Fransson, 1994.

På Nämndemansgården har få större renoweringar utförts. Ett av de större arbetena var på 1950-talet då portalängans västra gårdsfasad murades om med bränt tegel. Under 1990-talet har omfattande förstärknings- och stagningsarbeten gjorts på tvåvåningslängan och i Gammel Boels hus. Sedan 2003 har det hållits byggnadsvårdsläger, utom 2011, vilket gör att det med årets byggnadsvårdsläger varit tio läger. Under åren har putsfasader reparerats och kalkavfärgats, gavelpaneler och snickerier bytts och avfärgats. Invändigt har hussvamp och röta sanerats, golv har lagats och kompletterats, väggar putslagats, tapetserats och avfärgats. Byggnadsvårdslägren har sålunda inneburit att gården är i betydligt bättre skick än vad den var i början av 2000-talet.

Sedan gården blev byggnadsminne har det enligt arkivhandlingarna betalats ut summor för taktäckningar vart och vartannat år. Alla tak utom verandans är täckta med halm eller vass och är lagda mellan 1980 och 2008. Taken var ursprungligen täckta med halm som succesivt bytts mot vass under senare hälften av 1900-talet. Sedan slutet av 1990-talet har taken återigen lagts med halm varmed ungefär hälften av taken på gårdsbyggnaderna numera har halm.

Portalängans tak efter omläggning med ny halm, november 2013.

Enligt arkivhandlingar ska portalängans södra takfall ha lagts om med halm 1998. Taktäckare ska då ha varit Roland Mohlin. På gården finns det vasstak som är från början av 1980-talet och som är i bättre skick. Innan dess ska det taket ha lagts om på 1950-talet av taktäckare Carl Jönsson från Stenestad. Jönsson ska ha lagt något sti med halm vart och vartannat år mellan 1937 och 1962 på Nämndemansgården. Både portalängans södra takfall och boningshusets norra takfall lades om på 1950-talet, det förra lades om först 2008 medan det andra, som redan nämnts, lades om redan 1998 och det är redan i dåligt skick. Takets skick beror på flera faktorer, som halmkvalitet, läggningsteknik och i vilken grad taket är utsatt för väder och vind.

Sedan mitten av 1900-talet har taken på Ven ryggats med vassmattor som hålls på plats med järnstänger. Enligt den undersökning som Regionmuseet utförde 2003 har det funnits en äldre ryggningstradition med träkäppar och halm-dockor. Under det senaste decenniet har ambitionen varit att återgå till denna tradition på alla tak. Dockorna bands till en början bara fast med vidjor men det höll inte varför man efterhand gått över till att även säkra med järntråd. Då dockorna inte håller mycket längre med den tekniken har man i år bestämt sig för att prova att bara binda ryggningen med käppar.

Referenser:

Från Karlsböga till Nämndemansgård. Dokumentation, 2008. Rapport 2008:93 och arkivhandlingar, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne.

Fönstren på boningshusets baksida kittlagades och anvärgades med gårdens specialblandade gröna linoljefärg. Här ses gästrummets fönster längst i öster som är ett av de fyra gamla fönster som finns kvar på denna sida.

Skyddsföreskrifter enligt KML

1976-06-08 fattade Riksantikvarieämbetet beslut angående byggnadsminnesförklaring av Nämndemansgården då gården bevarar egenarten hos en gången tids byggnadsskick och med hänsyn därtill är att anse såsom synnerligen märklig. En del av motiveringen lyder: Nämndemansgården på öns södra del är en välbevarad helt kringbyggd anläggning med vitputsade längor under halmtak.

Nämndemansgården skyddsbestämmelser är:

1. Byggnaderna må ej utan riksantikvariens samtycke rivas, flyttas eller till sitt yttre ombyggas eller på annat sätt förändras.
2. Arbeten i byggnadens inre, som medför ingrepp i byggnadsstomme och fast inredning skall utföras i samråd med riksantikvariern.
3. Till byggnaderna hörande markområde enligt bifogade kartmaterial må ej utan riksantikvariens samtycke ytterligare bebyggas eller bli föremål för annan väsentlig förändring.
4. Byggnaderna skall ägnas för deras bestånd erforderligt löpande underhåll.

Fönstret i gästrummet längst i öster mot trädgården lagades i karmens bottenstycke, hela fönstret skrapades lätt och avfärgades med vit linoljefärg likt förut.

Skadebild/motiv till åtgärder

På Nämndemansgården har det sedan 2003 utförts restaureringar varje sommar utom 2011 varmed många fasader och invändiga väggar har lagats och snickerier har reparerats och målats. Det finns stora skevheter i murverk och takkonstruktion varför det hela tiden upptäcks nya skador som är svåra att förutse. Även omfattningen av skadorna är svåra att beräkna på förhand. Konstruktionen i Gammel Boels, höglogen och portalängan är dessutom komplex. Många skador som tagits upp i den gamla vårdplanen från 1999 har åtgärdats och en del har åtgärdats enligt den senaste vårdplanen från 2011. Samtliga listade uppgifter för 2013 års byggnadsvårdsläger består dels av rena underhållsåtgärder och dels av sådana saker som inte blivit av under de senaste åren.

Vad gäller portalängans tak är det tydligt att det inte är bara åldern som avgör takets skick. På gården finns det vasstak som är från början av 1980-talet som är i bättre skick än portalängans södra sida. Här är taket så slitet att man kan skönja rafterna, det regnar in och man kan se hål vid vidjorna i taket inifrån. Motsvarande norrsida är omlagd några år tidigare och torde vara mer utsatt men är täckt av mossa, vilket kan vara en förklaring till varför det är i bättre skick. Låkten är uttjänta och borde egentligen ha bytts vid förra takomläggningen.

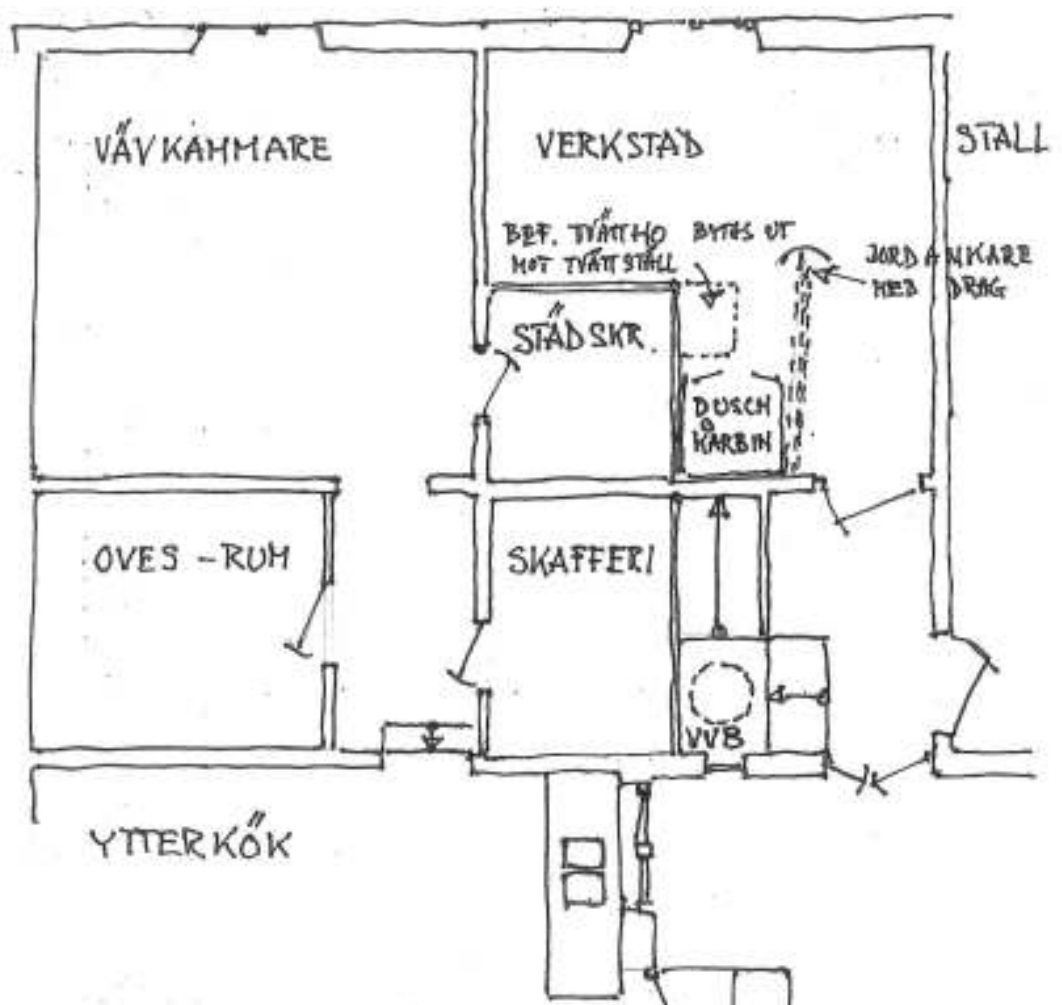
Verandans fyra fönster på den västra sidan närmast köksingången var rötskadade i bågbottenstyckena och lagades genom bladning i bågbottenstyckena. Det var bara fönstren som målades under årets arbeten.

Utförda åtgärder

Boningshuset

Boningshusets och verandans samtliga fönster sågs över vad gäller rötskador och avfärgades. På baksidan mot trädgården är hälften av de åtta fönstren sekundära. Ett av de gamla fönstren, gästrummet längst i öster, var rötskadat i karmbottenstycket. Den yttre delen på ena sidan av karmen ersattes med nytt virke av kärnfrisk fur. I salen finns också ett äldre fönster åt trädgårdssidan i väster och den ena bågen i det fönstret togs ner och justerades. Även de sekundära fönstren som sattes in på 1990-talet har varit skadade. Sovrummets fönster är till exempel lagat sedan tidigare och stugans östra trädgårdsfönster upptäcktes ha en rötskadad mittkarm. Stugans fönster hann man dock inte med att laga.

Då en del fönster i verandan hade rötskadade bågbottenstycken togs fyra av dem ner och justerades och lagades genom bladning med nytt kärnvirke av fur. De lagade fönstren är de västra närmast boningshusets vägg och köksingång. De hörnjärn som monterades var delvis gamla återvunna och också sådana som fanns i gårdens samling.

I verkstaden installerades en dusch som kopplades på med varmvattenberedare (vwb) i skafferiet under trappan. Kopia av skiss, Arne Lundvall, 2013-03-12.

Samtliga fönster i boningslängan avlägsnades utvändigt från löst kitt och löst sittande färg genom varsam borttagning med skrapa. Fönstren justerades, kittades med linoljekitt och målades med den befintliga gröna specialblandade linoljefärgen från *Ottossons färgmakeri* som tagits fram för Nämndemansgården. Det fanns ett par burkar på plats och entreprenören hade också någon burk i förvar varför det inte behövdes någon ny färg detta år. Invändigt skrapades fönstren och fönsterbänkar i gästrummet, salen, sovrummet och stugan varefter de avfärgades likt förut med vit linoljefärg.

Övriga insidor på boningshusets fönster var i gott skick då de målats i samband med tidigare renoveringar som företagits i kistekammaren och köken. Kistekammaren tapetserades 2009 och samma år putslagades och målades hela det inre köket. De putsade nischerna åtgärdades inte heller, fast en del av dem har sprickor och är i behov av lagning.

Mellan boningshuset och verandan fanns springor då verandans grund satt sig något. Springorna tätades på ett enkelt sätt med lindrev.

En duschkabin installerades med nya innerväggar i verkstaden. Där det funnits en bo placerades ett tvättställ.

Tidigare under året har föreningen själva företagit lagning av avloppet i det yttre köket. Röret mot gården, packningarna, diskbänken och de ruttna hyllorna i underskåpet byttes. Den nya diskbänken täcker över hela skåpsytan, vilket den gamla inte gjorde.

Ryggningen spändes och kompletterades med nya dockor på taket.

Tvåvåningslängan

Då det inte finns någon duschplats för gårdsvårdar och byggnadsvårdsdeltagare har frågan diskuterats vid ett flertal tillfällen. Det har bland annat funnits idéer om en utedusch. Hembygdsföreningen kom dock på en lösning då man ansåg det möjligt att installera i verkstaden som inte är öppen för besökare och ligger nära befintliga vattenledningar. En avskärmande vägg sattes upp mellan ingången till verkstaden och korsvirkesväggen till städskrubben, intill dragstagen. Väggen har full höjd den första delen närmast väggen och är lägre i den andra delen längre in i rummet. Den lägre delen har överliggare med rundat avslut. Även längs den befintliga innerväggen och taket sattes råspont upp, mest i syfte att skydda befintligt trätak och spontad vägg. Den spontade väggen mellan verkstaden och vävstugan är sekundär och uppsatt på 1980-talet då man hade för avsikt att installera toalett. Det utrymmet används idag som skrub.

Hallen mellan det yttre köket och vävstugan i tvåvåningslängan med vävstugans dörr i fonden och Oves rum till vänster. T.v. ses så som hallen såg ut 2008 med skador på nedre delarna av väggarna och sprickor bredvid dörren. Under årets arbeten lagades alla puts-skador i rummet, inklusive väggen mot Oves rum (t.h).

En duschkabin sattes längst in och kopplades på med nya varm- och kallvattenrör från skafferiet. I det lilla utrymmet under trappan i skafferiet placerades en liten varmvattenberedare. Rören går ända fram till ett nytt tvättställ utanför duschen där det tidigare fanns en gammal tvättho. Trärall lades direkt på lergolvet framför kabinen och vid det nya handfatet. Avloppet kopplades på det befintliga från ytterköket, det som leder ut från gården, under tvåvåningslängan.

De putslagningar som gjorts under fjolåret i stallet hade spruckit då lerputsen varit för fet med för lite sand. Sprickorna lagades genom uppblötning och bearbetning med en vanlig svamp. Därefter kalkavfärgades väggarna.

Likasa gjordes putslagningar i den lilla korridoren mellan det yttre köket och vävstugan. Här fanns stora sprickor i de putsade väggarna som framkommit under det senaste året. Då gården dokumenterades 2008 var det främst skador i den nedre delen av väggen till det yttre köket. Golvnivån i hallen är lägre varför dörren till det yttre köket sitter en bit upp. Färgen under dörren har flagat och tegelmuren under dörren har blottats. Lös puts knackades ner och nytt kalkbruk, *Målarkalks Kulekalkbruk*, lades på och filtades för att få en jämn yta. Väggarna avfärgades inte. I Oves rum finns ytterligare skador i väggarna som tyder på fuktproblem.

Bethuset renoverades för publikt syfte genom sanering, putsning, kalkning och vältning av lergolv. T.n. ses tegelväggen som putsades i sin helhet. T.h. ses rummet efter att arbetena var klara.

Portalängan

Bethuset och det inre rummet i portalängan har under de senaste åren använts som förvaringsutrymme för loppissaker men då man tänkt använda det i publikt syfte ville föreningen bland annat åtgärda det dåliga golvet. Råttor hade grävt stora hål och gångar i golvet varför det blivit väldigt ojämnt. Det befintliga lergolvet grävdes ut till 10-30 cm djup och all befintlig sten togs ur. Leran blandades ut lite i taget i blandare med vatten och kompletterades med lera från ett ställe vid Kyrkbacken, där det finns en åder med ren blålera. Det mesta av leran som hämtades var dock mer uppblandad. Den icke uppblötta leran fungerade som ballast till resterande lera. All sten lades tillbaka och kompletterades med makadam för utfyllnad. Leran packades, vändes och slogs med spade tills golvet var helt slätt.

Allt trä i tak och väggar i bethuset sanerades med *Virkon S* för att förhindra eventuell spridning och återkan av skadeinsekter på bärande träkonstruktioner. För att skärma av sattes en fast men reversibel vägg upp i öppningen in till det gamla fårhuset. Väggen är utförd i spontad granpanel och spikad med norsk klippspik. Den teglade väggen putsades med *Målarkalks Kulekalkbruk* då övriga teglade väggar är putsade. Skadade putsade väggar putsades med finputs men upp till 1 mm storlek på ballasten. Alla putsade väggar kalkades ett flertal gånger.

Putslagning utfördes på portalängans norra sida, närmast porten. Ställningar sattes upp så att man kunde kalkfärpa hela fasaden.

Putslagning gjordes på ett ställe vid norra utsidan intill den stora huvudporten och ett litet parti vid det närmsta fönstret. Under fjolåret gjordes en mindre lagning en bit västerut. Vid huvudporten hade det uppstått en liten putsskada ganska nära marken. Putsbortfallet var omkring 20 x 20 cm och lerstenen i muren var vittrad omkring tio cm in i väggen. Vid nedknackning av putsen föll betydligt mer puts ner varför lagningen blev större än man tänkt. På Nämndemansgården putslagas normalt sett endast partier med bara putsbortfall då bompartier kan hålla i många år och så länge putsen är hel skyddas lerstenen. Lerstensväggen rengjordes och därefter gjordes påslag för hand i flera lager med kalkbruk från *Målarkalk kulekalk*. Stänkputsning i efterhand likt tidigare år gjordes inte då den nya putsade ytan var lik den omgivande putsstrukturen. Efter att putsen härdat under regelbunden vattning avfärgades putsen med vit kalkfärg i 5-6 lager. Samtidigt avfärgades alla övriga putsade ytor på portalängan och Gammel Boels hus två gånger. För ändamålet hade en ställning satts upp längs portlängans norra fasad.

Det övre gångjärnet till den nedre porthalvan i stallets norra sida lagades genom träinfällning och pluggar så att porten numera går att öppna som vanligt.

Portalängans tak före (t.v.) omläggningen, oktober 2013. Rafterna var synliga i de övre varven och nästan alla dockor i ryggingen hade ramlat ner. T.h. ses de gamla vidjorna och halmen som var lagd som ströläkt.

Portalängans tak

Portalängans södra takfall som var lagt med råghalm var i dåligt skick, rafterna i de övre varven var synliga. Taket är ojämnt och följer byggandens och takstolar-
nas skevheter. All rygging, takhalm och läkt togs bort. Vid borttagandet upp-
täcktes att halmen lagts på ströläkt vilket betyder att man före bindningen spridit
ut ett tunt lager halm. På så sätt har man undvikit att få stora synliga vippor av ax
och nedfallande säd i logen. Av bindningstekniken att döma var halmen lagd av
en vänsterhänt person. En vänsterperson antas binda och dra med motsatta hän-
der jämfört med högerhänta varför de binder från andra hållet. Vidjorna var dess-
utom knutna med öglor i dubbla varv.

De flesta av de gamla läktena på den östra sidan och ungefär hälften på den
västra delen var av huggna granslanor. Resten var sågad läkt av gran. Alla läkt var
spikade och satt med c-c 27 cm. De huggna läktena kan ha tillkommit vid tak-
täckningen på 1950-talet medan de sågade lades på 1990-talet. De gamla huggna
läktena var i så dåligt skick att de gick sönder vid rivningen av halmen. De borde
troligen ha bytts ut helt och hållet redan på 1990-talet. Under läktena fanns om-
kring 15 cm halm vilket betyder att taket troligtvis har varit omkring 30 cm tjockt
vilket är tillräckligt.

Portalängans tak före (t.v.) omläggningen, sommaren 2013 och efter (t.h.) november samma år. Ett lager med halm var lagt på ströläkt varför det inte fanns några stora vippor med ax på takets insida.

Sparrarna var dock i gott skick och åtgärdades inte. Nya läkten av 2 tums tjocka granslanor, huggna på båda sidor, spikades med klippta spik med smidd skalle från *Claessons träljära*.

Ny långhalm av råg från Polen användes men då man upptäckte på plats att den inte var tillräckligt tröskad, var man tvungen att tröska om all halm på plats. Halmen var bara tröskad omkring 30 cm i ena änden men den måste vara tröskad i dess hela längd då det annars finns stor risk för skadedjur och att taket förstörs. Ju färre otröskade ax som är kvar desto bättre är skyddet mot skador. Halmen till de första två varven tröskades genom repning på plats. Resterande halm tröskades av leverantören med hjälp av ett äldre tröskverk, dels på plats och dels på fastlandet. Arbetet med att tröska halmen tog lika lång tid som att lägga det. Å andra sidan var halmen av god kvalitet och den blev helt rensad från ogräs och säd. Arbetets försvårades av regn och höststormen Simone i slutet av oktober.

Då halmen var tröskad lades den och bands med vidjor av pil från Holland. För att kunna arbeta med vidjorna blötlades och värmdes de i kokhett vatten före användning. Vidjorna bands med halv ögla med hjälp av nål vari vidjorna trädde en efter en. Bindningen gjordes över rafter av pil varav de kraftigaste klövs på längden för att undvika att bygga på höjden.

Taket på portalängan efter att det lagts klart (t.v.) i november 2013 och lagning av ryggingen på Gammel Boels tak (t.h.).

Ryggningen gjordes som brukligt på gården med halmkärvar som lades med toppen neråt och bands fast med rostfri järntråd över enekäppar. Här håller inte vidjor då de exponeras för väder och vind varför endast ståltråd användes. En del av de befintliga käpparna återanvändes. Axen skars bort efter att ryggingen lagts. Slutligen skars hela taket, takskägget rättades till och invändigt putsades taket till. På det här taket lades inte några dockor då det har visat sig att de i inte håller mer än något år.

Den murade väggen användes som lyft för skalkningen. För att lyftet inte skulle bli för stort, den nedre läktet bör vara omkring 50 mm högre än de övriga, skalkades en del takstolar. För stort lyft medför dåligt fall på stråna. Två av sparrarna var i dåligt skick och förstärktes därför med kraftiga granslanor på den ena sidan av vardera sparren.

Gammel Boels hus och höglogen

Lockpanelen i gavelröstet över den svarta porten i öster avfärgades likt förut med Falu rödfärg. Gavelröstets panel byttes förra året och var i behov av målning igen. Penelen avfärgades med röd slamfärg som koktes enligt traditionellt recept på plats av lägerdeltagarna (se vidare under rubriken *Utbusen*). Även vindskivan vid takvalmningen på norra sidan, mot kolboden, avfärgades med Falu rödfärg.

Det vänstra dörrbladet på hönsarhusets norra port var i dåligt skick och ersattes med ett nytt. T.h. ses målning av den nya portdelen med kimrökspigmenterad trätjära.

Samtliga portar och fönster avfärgades med trätjära som vanligt med *Dalbränd tjära* pigmenterad med kimrök. Tjäran blandades av 1/3 pigment av kimrök, 1/3 linolja och 1/3 *Dalbränd tjära*. Sammanlagt har porta- och tvåvåningslängan, Gammel Boels hus och de fyra friliggande uthusen 94 fönster och portar att tjära.

Halmtaket var i behov av lagning varför ryggningen togs ner, det övre varvet kompletterades och ny halm till ryggning lades med axänden nedåt och bands med ståltråd över befintliga käppar.

Uthusen

Då det vänstra dörrbladet i porten i hönsarhusets norra gavel var i dåligt skick tillverkades en helt ny efter den gamla som modell. Dörrbladet är gjort med virke av spontad fur och med spikade narar enligt samma princip som det gamla. De gamla gångjärnen återanvändes och porten avfärgades likt övriga portar och fönster med kimrökspigmenterad trätjära som blandats på plats. Det andra dörrbladet var nyare och i bra skick och bätrades med tjära likt det nya dörrbladet.

Tröskeln till hönsarhuset lagades genom komplettering med nytt virke i den yttre delen. Håligheter i grunden under tröskeln åtgärdades genom att lös betong togs bort och fylldes igen med nytt kalkbruk som filtades för att få en jämn yta.

Tröskeln till hönsbusets högra dörr lagades genom att tröskeln kompletterades med nytt virke och fogades med kalkbruk.

Alla fönster, dörrar och portar på huset avfärgades med kimrökspigmenterad trätjära, med lika delar kimrök, *Dalbränd tjära*, och linolja.

Hela korrehuset är klätt med rödfärgad lockpanel som avfärgades med rödfärg, liksom vindskivorna på grisahuset och garagets norra gavel mot vägen. Färgen koktes på plats med pigment av 0,8 kg Falu ljus, 0,3 kg vetemjöl, 0,3 kg järnvitriol och 5 l vatten.

Avvikelser från arbetshandlingar

Ett par saker som kvarstått från fjolårets byggnadsvårdsläger gjordes så som köksavloppet och komplettering och översyn av boningslängans fönster. Avloppet åtgärdades av föreningens medlemmar själva under våren. Dörren till verkstaden justerades under fjolårets läger. Enligt årets anbud skulle fönsterbeslag på fönster på tvåvåningslängans gavel sättas upp och hönsbusets innervägg lagas. Istället blev det andra saker som var mer akuta som åtgärdades, som putsen på portalängan och hönsbusets portar.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Årets arbeten har utförts med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värden. Flera arbetssätt och val av material och produkter är framtagna under byggnadsvårdslägen och har återkommit år efter år. På så sätt skapas goda förutsättningar för hur byggnaderna ska tas om hand och processen att komma fram till de rätta tillvägagångssätten får mogna fram. Ett exempel är stänkputsningen och avfärgningen med avfärgningen med kokt rödfärg. Fastän det sker reparationer varje år finns det hela tiden ett stort underhållsbehov. Sprickor, skevheter och andra skador måste hela tiden hållas under uppsikt. Förstärkningar av konstruktionen har gjorts på många ställen men man måste ha de nya åtgärderna under besiktning och vara vaksam på nya skador.

Ryggningen är trots säkringen inte särskilt hållbar och då Nämndemansgården ligger väldigt utsatt i landskapet har man ständigt problem med nedfallna dockor. Förutom att det ger ett ovärdat intryck blir det väldigt kostsamt att laga alla ryggningar varje år. Under årets arbeten beslöts därför att man inte skulle lägga några dockor på portalängan. Enligt den linje som framtagits genom den senaste vårdplanen kan man bibehålla och underhålla de dockor som finns på boningshuset. Det är bara den byggnaden som det finns belägg för att dockor funnits. Se vidare *Nämndemansgården på Ven. Vårdplan 2011. Rapport 2011:32.*

lakttagelser under restaureringen

Skadorna i väggarna i Oves rum i tvåvåningslängan har under det senaste året förvärrats och bör åtgärdas. Väggarna är täckta med treetex och bör tas ner så att en undersökning av stommens skick blir möjlig. På andra sidan väggen, ute i hallen åtgärdes den putsade väggen under innevarande år.

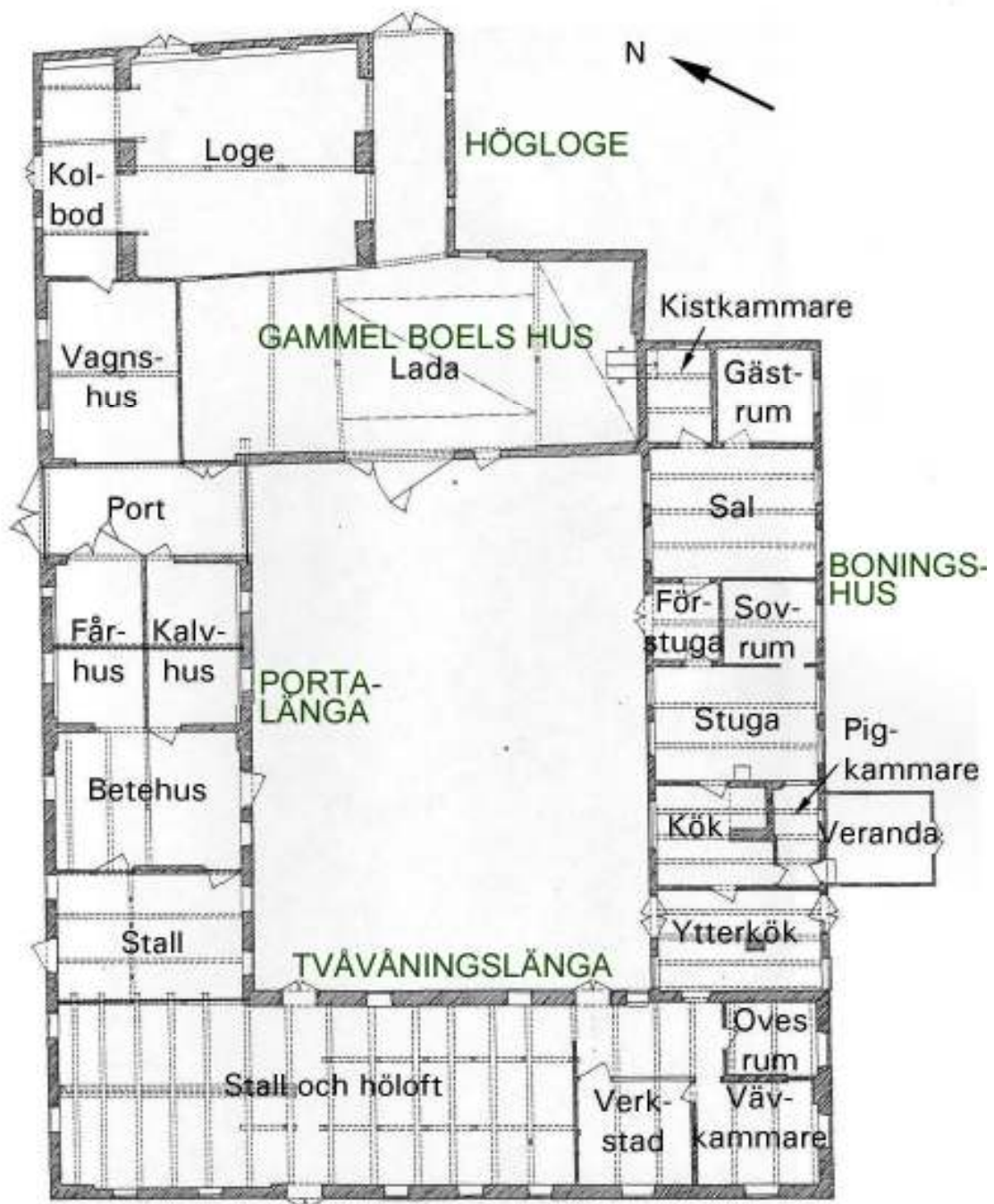
Övriga handlingar med relevans för ärendet

- 2013-11-22, Slutbesiktningsprotokoll, Regionmuseet Kristianstad
- 2013-04-15, Beslut om omläggning halmtak och underhållsarbeten, Länsstyrelsen
- 2013-04-15, Beslut om bidrag till byggnadsvårdslägen, Länsstyrelsen
- 2013-04-15, Beslut om bidrag till portalängans halmtak, Länsstyrelsen
- 2013-04-02, Beslut installation av duschkabin, Länsstyrelsen
- 2013-03-02, Kompletterande beskrivningar till duschkabin, Hvens Hembygdsförbund
- 2013-01-31, Yttrande, Regionmuseet Kristianstad
- 2012-12-11, Remiss byggnadsvårdsbidrag, 2012-10-08, Anbud byggnadsvårdslägen, Byggnadshantverk i Helsingborg AB och 2012-09-23, Anbud takarbete, Byggnadshantverk i Helsingborg AB

Föregående rapporter

- *Nämndemansgården på Ven. Antikvarisk medverkan 2012. Rapport 2012:18*, Anna Rabow, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- *Nämndemansgården på Ven. Vårdplan 2011. Rapport 2011:32*. Anna Rabow, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- *Nämndemansgården på Ven. Antikvarisk medverkan 2010, Arkivrapport 52/2010*, Heikki Ranta, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- *Från Karlshöga till Nämndemansgård. Dokumentation, 2008. Rapport 2008:93*. Mia Jungskär och Anna Rabow, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- *Nämndemansgården på Ven. Antikvarisk kontroll, 2008. Rapport 2008:57*. Anna Rabow, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- *Nämndemansgården - skadentredning. Antikvarisk kontroll, 2007. Arkivrapport 68/2007*. Emelie Petersson, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- *Nämndemansgården. Antikvarisk kontroll, 2007. Rapport 2007:45*. Emelie Petersson, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- *Nämndemansgården. Antikvarisk kontroll, 2006. Rapport 2006:45*. Anna Rabow, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- *Nämndemansgården. Antikvarisk kontroll, 2005. Rapport 2005:122*. Anna Ligoura, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- *Nämndemansgården. Antikvarisk kontroll, 2004. Rapport 2004:132*. Anna Ligoura och Anna Sturesson, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- *Nämndemansgården. Antikvarisk komplettering av vårdplan, 2003. Rapport 2003:112*. Paul Hansson och Anna Sturesson, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- *Nämndemansgården på Ven. Antikvarisk kontroll, 2003. Rapport 2003:54*. Anna Sturesson, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- *Nämndemansgården på Hven, vårdplan 1999*, Lena Rosén & Kersti Lenngren

Bilaga 1

Plan över Nämndemansgården. Plan från 1994, Regionmuseet Kristianstads arkiv.

Regionmuseets E-rapportserie 2013

Kulturmiljö

1. Utvändig renovering av Stoby kyrka, Stoby sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2012
2. Brösarps station, Ravlunda sn, AM, Helena Rosenberg, 2012
3. Gustav Adolfs kyrka – invändig ombyggnad, Helsingborg sn, AM, Maria Sträng, 2011–2012
4. Vittskövle kyrka – invändig ombyggnad, Vittskövle sn, AM, Jennie Björklund, 2012
5. Vattenmöllan – omläggning av östra takfallet, Brunnby sn, AM, Ingela Blomén, 2012
6. Stångby kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, Stångby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
7. Västra Hoby kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, Västra Hoby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
8. Håstads kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, Håstad sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
9. Tyggården, Kristianstad sn, AM, Helena Rosenberg, 2012
10. Hustoftagården, Väsby sn, AM, Anna Rabow och Heikki Ranta, 2010
11. Villa Sagan, Örkelljunga sn, AF, Helena Rosenberg, 2013
12. Norra Strö kyrka – ommålning av plåttak, Norra Strö sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2008
13. Tobaksfröer i Skåne, Förstudie, Åsa Jakobsson, 2012
14. Helsingborgs rådhus – trappräcke i västra trapphallen, Helsingborgs sn, AM, Maria Sträng, 2011
15. Inventering och värdering av stenmurar i området Galgbacken, Dalby, PJ, Åsa Jakobsson och Patrik Olsson, 2013
16. Norra Mellby kyrkogård, Norra Mellby sn, VP, Jennie Björklund, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson och Emelie Petersson, 2012
17. Fritidsbadet i Ystad, Ystad sn, AF, Anna Rabow och Helena Rosenberg, 2013
18. Krubbemölla – omläggning av stråtak och restaurering av kvarnränna, Vitaby sn, AM, Emelie Petersson, 2013
19. Ekestad folkets park – renovering av betongtrappa, Österslöv sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
20. Ballingstorp och Per-Ols – diverse åtgärder 2013, Kviinge sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
21. Håstads kyrka – renovering av värmeanläggning, Håstad sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
22. Häglinge kyrkogård, Häglinge sn, VP, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson och Emelie Petersson, 2012
23. Hardeberga kyrka – kistplåtar i vapenhuset, Hardeberga sn, AM, Maria Sträng, 2011
24. Revinge kyrka – ny textiltillförvaring, Revinge sn, AM, Maria Sträng, 2011
25. Vittskövle slott 2013, Vittskövle sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
26. Villa Petterssons tak, Svalöv sn, AM, Anna Rabow, 2012
27. Agusastugan 2013, Andrarum sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
28. Buxbomen i Skåne, Skåne län, KA, Cissela Olsson och Anna Rabow, 2012
29. Hosaby 11:16 i Hörvik – omläggning av tak, Mjällby sn, AM, Helena Rosenberg, 2013
30. Näsums kyrka – invändig renovering och tillgänglighetsanpassning, Näsums sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2010
31. Glimmebodagården – vårdåtgärder 2013, Brösarps sn, AM, Emelie Petersson, 2013
32. Väsby kyrka – utvändig renovering, Väsby sn, AM, Maria Sträng, 2013
33. Gräsma kvarn, Huaröd sn, VP, Jimmy Juhlin Alftberg och Helene Stalin Åkesson, 2013
34. Norra Strö kyrka – ombyggnad för visningsmonter, Norra Strö socken, AM, Åsa Eriksson Green, 2013
35. Bondrumsgården 2013, Fågeltofta sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
36. Riseberga kyrka – yttre renovering, Riseberga sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
37. Nämndemansgården på Ven, Sankt Ibb sn, AM, Anna Rabow, 2012

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

